

**ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ:
СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ**

**PECULIARITIES OF ADMINISTRATIVE SUPPORT OF THE STATE BUREAU
OF INVESTIGATION: SYSTEM OF PRINCIPLES AND LEGAL FOUNDATIONS**

Актуальність статті полягає в тому, що система адміністративного забезпечення діяльності Державного бюро розслідувань є доволі широкою за своїм змістовним наповненням. Відтак, однією із складових даної системи є принципи, тобто основні засади на котрих базується діяльність даної інституції. На сьогодні у межах правової доктрини відсутні системні напрацювання у межах аналізу як самого адміністративно-правового забезпечення діяльності Державного бюро розслідувань, так і окремих складових даної системи, зокрема, і правових принципів. Таким чином, на наше переконання, актуальним видається здійснити аналіз принципів (засад) діяльності Державного бюро розслідувань, використавши при цьому системний підхід до аналізу обраної нами проблематики. Також на увагу заслуговує дослідження питання можливості розширення та реформування системи правових засад діяльності Державного бюро розслідувань у світлі світових стандартів діяльності правоохоронних інституцій. Визначено, що принцип (засада) професіоналізму, на наше переконання, зводиться до того, що особи, які займають посади у Державному бюро розслідувань мають володіти високим рівнем як теоретичних, так і практичних знань, постійно підвищувати рівень професійної компетенції та здійснювати ефективну реалізацію своїх навичок на практиці. З'ясовано, що принцип персональної відповідальності являє собою основоположний принцип у системі принципів державної служби, а враховуючи те, що зайняття особою своєї посади у Державному бюро розслідувань являє собою державну службу «особливого призначення», цілком обумовлено, що законодавець передбачив принцип персональної відповідальності як принцип на котрому базується діяльність Державного бюро розслідувань. Зроблено висновок, що принципи (засади) на котрих ґрунтується діяльність Державного бюро розслідувань мають бути приведені до певної системи. На сьогодні, враховуючи відсутність у межах правової доктрини наукових напрацювань з даної проблематики, було запропоновано власний підхід до систематизації відповідних засад. Відтак, пропонується засади діяльності Державного бюро розслідувань поділити на дві групи, а саме на загальноправові засади до котрих слідує відносити: верховенство права, законність та справедливість, та функціональні, а саме, засади, неупередженості, незалежності і персональної відповідальності кожного працівника Державного бюро розслідувань, відкритості та прозорості діяльності, політичної нейтральності і позапартійності, єдиноначальності у реалізації повноважень Державного бюро розслідувань.

Ключові слова: *повноваження, принцип, заборона, суспільні відносини, принципа, засада.*

The relevance of the article lies in the fact that the system of administrative support for the activities of the State Bureau of Investigation is quite broad in terms of content. Therefore, one of the components of this system are the principles, that is, the basic principles on which the activity of this institution is based. To date, within

the legal doctrine, there are no systematic developments within the analysis of both the administrative and legal support of the activities of the State Bureau of Investigation, as well as individual components of this system, in particular, and legal principles. Thus, in our opinion, it seems relevant to carry out an analysis of the principles (fundamentals) of the activity of the State Bureau of Investigation, using at the same time a systematic approach to the analysis of the issues we have chosen. Also worthy of attention is the study of the possibility of expanding and reforming the system of legal foundations of the State Bureau of Investigation in the light of international standards of law enforcement institutions. It was determined that the principle (principle) of professionalism, in our opinion, boils down to the fact that persons holding positions in the State Bureau of Investigation must possess a high level of both theoretical and practical knowledge, constantly increase the level of professional competence and carry out effective implementation of their skills in practice. It has been found that the principle of personal responsibility is a fundamental principle in the system of principles of public service, and given that the occupation of a position by a person in the State Bureau of Investigation is a public service of "special purpose", it is quite reasonable that the legislator provided for the principle of personal responsibility as the principle on which the activity of the State Bureau of Investigation is based. It was concluded that the principles (principles) on which the activity of the State Bureau of Investigation is based should be reduced to a certain system. To date, taking into account the lack of scientific research on this issue within the legal doctrine, an own approach to the systematization of the relevant principles has been proposed. Therefore, it is proposed to divide the principles of the activity of the State Bureau of Investigation into two groups, namely, the principles of general law, which should include: the rule of law, legality and justice, and functional principles, namely, the principles of impartiality, independence and personal responsibility of each employee of the State Bureau of Investigation, openness and transparency of activity, political neutrality and non-partisanship, unity of leadership in the implementation of the powers of the State Bureau of Investigation.

Key words: authority, principle, prohibition, social relations, principles, basis.

Актуальність теми. Система адміністративного забезпечення діяльності Державного бюро розслідувань є доволі широкою за своїм змістовним наповненням. Відтак, однією із складових даної системи є принципи, тобто основні засади на котрих базується діяльність даної інституції. На сьогодні у межах правової доктрини відсутні системні напрацювання у межах аналізу як самого адміністративно-правового забезпечення діяльності ДБР, так і окремих складових даної системи, зокрема, і правових принципів. Таким чином, на наше переконання, актуальним видається здійснити аналіз принципів (засад) діяльності ДБР, використавши при цьому системний підхід до аналізу обраної нами проблематики. Також на увагу заслуговує дослідження питання можливості розширення та реформування системи правових засад діяльності ДБР у світлі світових стандартів діяльності правоохоронних інституцій.

Стан дослідження. Першочергово доцільно зупинитися на аналізі категоріального апарату даного дослідження. Відтак, на особливу увагу заслуговує розгляд питання щодо змістовного наповнення категорії «принцип» та «засада», а також співвідношення даних категорій між собою. Відзначимо, що на сьогодні у межах правової доктрини не існує єдиного підходу щодо того, яким чином співвідносяться між собою правові категорії «принципи» та «засади». З філософської точки зору категорія «принцип» розуміється у двох значеннях: 1) як підстава, з якої слід виходити та якою необхідно керуватися у науковому пізнанні чи практичній діяльності; 2) як внутрішнє переконання людини, яке визначає її ставлення до дійсності, норми поведінки і діяльності [1, с. 309]. При цьому у межах правових наук, доцільно послуговуватися першим визначенням категорії принципу, котре встановлює, що принцип являє собою основу, якою слід керуватися при науковому та практичному пізнанні.

На наше переконання, під категорією правового принципу слід розуміти певну основу, базис, на основі котрого відбувається регламентація суспільних відносин. Щодо співвідношення терміну «принцип» та «засада», то встановимо, що у межах правової доктрини ведуться дискусії з приводу ототожнення та розмежування даних правових категорій. Відтак, існують диференційовані позиції відповідно до яких дані терміни визначаються як тотожні чи діаметрально протилежні. На наше переконання, при аналізі співвідношення даних категорій слід у першопочатково

розтлумачити зміст останніх та на основі даного аналізу визначити, яким чином співіснують аналізовані категорії.

Враховуючи те, що на сьогодні правова доктрина все ж не містить певної єдності з аналізованого нами питання та, будучи прихильниками домінуючої у межах останньої позиції, відповідно до якої дані категорії ототожнюються, будемо вважати, що за змістовним наповненням термін «принцип» є тотожним терміну «засада». На сьогодні, основні принципи (засади) діяльності ДБР встановлено на рівні Закону України «Про Державне бюро розслідувань», відповідно до якого ДБР діє на засадах верховенства права; законності; справедливості; неупередженості; незалежності і персональної відповідальності кожного працівника ДБР; відкритості та прозорості діяльності ДБР; політичної нейтральності і позапартійності; єдиноначальності у реалізації повноважень ДБР [2]. На даний час у межах правової доктрини не існує окремого вчення, котре б було спрямоване на проведення систематизації вище перерахованих засад. Відтак, більшість науковців у власних дослідженнях обмежуються розкриттям змісту вище перерахованих принципів не приводячи їх до єдиної системи. На наше переконання, перед тим, як аналізувати зміст кожного із вище перерахованих принципів, першопочатково їх потрібно систематизувати. Вважаємо, що систему принципів на котрих базується діяльність ДБР, можна представити, на основі поділу останніх на дві основні групи, а саме загально-правові принципи та функціональні.

– *загально-правові принципи* – це принципи, котрі пронизують своєю суттю всю правову систему держави, вони є наскрізними та такими, що притаманні для правового регулювання життя у суспільстві. Серед принципів визначених Законом України «Про Державне бюро розслідувань», до загально-правових принципів належить принцип верховенства права, законності та справедливості.

– *функціональні принципи* – це принципи, які прямо пов'язані із діяльністю ДБР у межах реалізації даним суб'єктом, визначених законом повноважень. До даних принципів належать: принципи неупередженості, незалежності і персональної відповідальності кожного працівника ДБР, відкритості та прозорості діяльності, політичної нейтральності і позапартійності, єдиноначальності у реалізації повноважень ДБР.

Таким чином, вище перерахована система принципів надає можливість систематизовано підійти до аналізованої нами проблематики та на основі системного підходу розкрити змістове наповнення кожної із вище перерахованих засад.

1. Принцип верховенства права

Даний принцип являє собою загальноправову та конституційну основу діяльності ДБР. Не зважаючи на свою багатогранність, він надає можливість регулювати діяльність ДБР у душі поваги до прав людини та основоположних свобод. На сьогодні у межах правової доктрини немає єдиної точки зору з приводу того чи доцільною є техніка законодавця, відповідно до якої має місце дублювання конституційного принципу у межах профільного законодавчого акту, який регулює діяльність ДБР, адже конституційні положення поширюються на всі сфери життя та є наскрізними. Так, вчений О.В. Біденко зазначає: «Враховуючи той факт, що Конституція в Україні має найвищу юридичну силу, а усі інші закони приймаються на її основі та повинні їй відповідати, потреби у такому дублюванні немає» [3, с. 90]. Разом із тим відзначимо, що, на наше переконання, враховуючи традицію побудови законодавчих актів в Україні та те, що принцип верховенства права відображений у межах великої кількості нормативно-правових актів, у тому числі у і процесуальних кодексах, дублювання відповідної засади не буде сприяти нагромадженню нормативного масиву, а навпаки позитивно впливає на встановлення концепту людиноцентризму. Зміст принципу верховенства права був розтлумачений не лише у правовій доктрині, але і у межах діяльності Конституційного Суду України. Відтак, у рішенні КСУ від 02.11.2004, зазначається, що «одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства» [4]. Отже, верховенство права, не слід сприймати, як верховенство закону. Панування права у суспільстві – це домінування справедливості, поваги до прав людини її основоположних свобод.

Таким чином, при реалізації ДБР своїх повноважень дана інституція повинна дотримуватися концепту людиноцентризму, спрямовувати свою діяльність на забезпечення захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина від протиправних посягань, відновлювати порушені права та сприяти притягненню винних осіб до відповідальності.

II. Принцип законності

Принцип законності за своїм змістовим наповнення є логічним продовженням принципу верховенства права. Більше того, у межах правової доктрини можна знайти підхід відповідно до якого принцип законності являє собою складову частину принципу верховенства права. На наше переконання, принцип законності є основою діяльності будь-якого суб'єкта адміністрування, та покликаний забезпечити реалізацію конституційного концепту, відповідно до якого органи державної влади, їх службові та посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Законність у діяльності правоохоронних органів покликана забезпечувати, у першу чергу, реалізацію правоохоронної функції даних суб'єктів. Слушною, на наш погляд, є думка О. М. Бандурка, котрий зазначає, що зміст принципу законності проявляється через виконання покладених на правоохоронців обов'язків щодо охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, боротьби зі злочинністю, охорони та захисту прав, свобод і законних інтересів особи, власності, природного середовища, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань у суворій відповідності до норм чинного національного законодавства, здійсненні контролю і нагляду за дотриманням вимог закону іншими органами публічної адміністрації, посадовими особами та громадянами [5, с. 128]. Таким чином, при реалізації ДБР своїх повноважень, останнє має виходити із нормативного пласту адміністративно-правового забезпечення його діяльності, та чітко і неухильно дотримуватися встановлених законодавцем приписів. При цьому реалізація принципу законності у діяльності ДБР проявляється у тому, що:

- службові та посадові особи ДБР зобов'язані дотримуватися чинного законодавства. У разі, якщо норма закону не відповідає правовим засадам, дана конкуренція має бути розв'язана на користь правового принципу;
- працівники ДБР не мають права виходити за межі встановлених законом повноважень та мають реалізовувати останні із дотриманням загальноправових засад;
- недопустимим є виконання явно злочинного наказу чи розпорядження;
- втручання у діяльність інших суб'єктів публічного адміністрування чи приватних осіб без встановленої законом мети, являє собою пряме порушення принципу законності.

Таким чином, проаналізувавши даний принцип відзначимо, що принцип (засада) законності являє собою логічне продовження принципу верховенства права та спрямований на забезпечення дотримання встановлених законом порядків та системи діяльності державних інституцій, у тому числі і правоохоронних органів, одним із яких є ДБР.

III. Принцип справедливості

Даний принцип (засада) належить до загальноправових та водночас складає собою фундамент діяльності ДБР. У найбільш загальному розумінні принцип справедливості визначається як «міра морально-правового домірності вкладаєного та отриманого та отриманого в усіх сферах життєдіяльності людини та їхнього правового забезпечення; вимога відповідності між практичною роллю різних індивідів (соціальних груп) у житті суспільства та їхнім соціальним становищем, між їхніми правами та обов'язками, злочином і покаранням, заслугами людей та їхнім суспільним визнанням» [6, с. 224]. При цьому слід відмітити, що не дивлячись на те, що принцип справедливості не закріплені в Конституції, він пронизує собою суть останньої та всієї правової системи України. У діяльності правоохоронних органів, у тому числі і ДБР, даний принцип набирав особливого значення, що обумовлюється його соціальною спрямованістю. ДБР має реалізовувати свої повноваження у такий спосіб та з використанням таких адміністративно-правових форм відповідно до яких, принцип справедливості знаходив би своє відображення у суспільних відносинах за участю ДБР. Окрім того, принцип справедливості має вагомим значення у разі наявності правової прогалини, адже заповнення останньої має відповідати не лише принципу верховенства права, але й справедливості та розумності.

Таким чином, відзначимо, що принцип справедливості як принцип діяльності ДБР має важливе значення для реалізації його повноважень у ключі соціального спрямування.

IV. Принцип неупередженості

Принцип неупередженості доволі часто у межах правової доктрини ототожнюють із принципом справедливості. Дана ситуація пов'язана із тим, що тлумачні словники надають визначення категорії «неупередженість» крізь призму категорії справедливості. Так, наприклад, тлумачний словник С. І. Ожегова визначає «неупередженість» як «відсутність необ'єктивності до будь-якого процесу, явища; справедливості» [7, с. 42]. Разом із тим, на наше переконання, у правовій площині здійснювати ототожнення даних категорій недоцільно, адже останні характеризуються

абсолютно протилежним, хоча й на перший погляд пов'язаним змістом. На сьогодні неупередженість прийнято розглядати з точки зору об'єктивного та суб'єктивного критерію. Об'єктивний критерій неупередженості полягає у тому, що ДБР при реалізації власних повноважень керується «об'єктивними» законами та іншими нормативно-правовими актами, котрі приймаються уповноваженими державою суб'єктами. Окрім того, об'єктивний компонент неупередженості полягає у тому, що на працівників ДБР не може здійснюватися будь-який тиск з боку третіх осіб. Суб'єктивний компонент неупередженості полягає у тому, що працівники ДБР при реалізації своїх повноважень мають бути безсторонніми та позбавленими суб'єктивізму, тобто особистої зацікавленості у конкретній справі.

Таким чином, слідче відмітити, що неупередженість являє собою один із чільних принципів у діяльності ДБР та покликана забезпечити ефективність реалізації покладених на ДБР повноважень із урахуванням об'єктивної та суб'єктивної складової даної засади.

V. Принцип незалежності і персональної відповідальності кожного працівника ДБР

Принцип незалежності тісно пов'язаний із принципом неупередженості, зокрема, із його суб'єктивною складовою. Незалежність у межах правової доктрини у більшій своїй мірі розкривається у контексті принципу суддівської незалежності, котра закріплена конституційно. Разом із тим, принцип незалежності правоохоронних органів, зокрема, й ДБР полягає у необхідності забезпечити ефективну реалізацію повноважень даної інституції без тиску із боку вищих посадових осіб та корупційної складової. Окрім того, на наше переконання, принцип незалежності ДБР слід тлумачити широко як незалежність та самостійність самої інституції, а також як незалежність кожного працівника даного органу. У межах Великого тлумачного словника української мови саме слово «незалежний» розтлумачується, як такий, який не залежить від кого-небудь, чого-небудь, не підкоряється комусь, чомусь [8, с. 760]. З приводу принципу незалежності цікавою є думка О. М. Курила, котрий зазначає, що незалежність працівників ДБР не абсолютна, вона обмежена законом, процедурними рамками, в межах яких здійснюється правоохоронна діяльність [9, с. 72]. З даною позицією важко не погодитися, адже всі принципи, на котрих базується діяльність ДБР, перебувають у чіткій та цілісній взаємодії між собою, доповнюють та обмежують сферу реалізації один одного. Відтак, у даному разі можна стверджувати про взаємодію принципу незалежності та законності, при цьому принцип законності як доповнює, так і обмежує незалежність у діяльності ДБР рамками правового закону. Окрім того на сьогодні реалізацію принципу незалежності можна простежити крізь призму таких складових як:

- закріплення за ДБР відповідно до ст. 1 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» спеціального статусу, а саме статусу правоохоронного органу, на який покладаються завдання щодо запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції, а також неналежність ДБР до жодної із гілок влади;
- наявність особливої структури та посадової чисельності, котра забезпечує незалежність діяльності ДБР;
- реалізація повноважень працівниками ДБР, виходячи виключно з вимог закону, без наявності «зовнішніх факторів» впливу на його діяльність;
- встановлення законодавством чітких вимог щодо осіб, котрі можуть займати свої посади у ДБР, зокрема, визначення не лише професійних, але і особистісних якостей кандидатів, тощо.

Щодо принципу персональної відповідальності, то відзначимо, що даний принцип являє собою основоположний принцип у системі принципів державної служби, а враховуючи те, що зайняття особою своєї посади у ДБР являє собою державну службу «особливого призначення», цілком обумовлено, що законодавець передбачив принцип персональної відповідальності як принцип на котрому базується діяльність ДБР. Відзначимо, що принцип персональної відповідальності полягає у тому, що посадові та службові особи ДБР самостійно несуть встановлену законом відповідальність за дії, які були ними вчинені із використанням повноважень органу, який вони представляють, у даному разі ДБР. На наше переконання, принцип персональної відповідальності покликаний забезпечити виконання особами, встановлених законом повноважень, таким чином, щоб мінімізувати людський фактор та персональне ставлення працівників ДБР до певної справи чи здійснюваного провадження. Разом із тим, принцип персональної відповідальності покликаний здійснювати стримуючу діяльність та попереджувати вчинення правопорушень самими ж працівниками ДБР.

Таким чином, проаналізувавши принцип незалежності та персональної відповідальності, слід зазначити, що дані принципи являють собою логічну та обумовлену частину у системі

принципів діяльності ДБР та покликані забезпечувати реалізацію повноважень аналізованої правової інституції.

VI. Принцип відкритості та прозорості діяльності ДБР

Проводячи аналіз даних принципів слідус встановити, що на сьогодні у межах правової доктрини не існує єдиного підходу, щодо того, яким чином, співвідносяться дані принципи між собою. Відтак, одні науковці пропонують здійснювати ототожнення даних принципів та вважати категорію відкритості тотожною поняттю прозорості, інші ж навпаки вважають, що під даними термінами законодавцем закріплені диференційовані правові постулати. На наше переконання, законодавець прописуючи дану засаду намагався акцентувати увагу на нетотожності відповідних правових категорій, їхній поняттєвій близькості та водночас змістовній диференційованості. Таким чином, пропонуємо сконцентрувати увагу на аналізі таких категорій як «відкритість» та «прозорість» у межах правової доктрини. На наше переконання, ґрунтовно демаркаційна лінія між аналізованими нами категоріями була проведена вченою І.В. Ткач, котра встановлює положення про те, що зазначені поняття не можна ототожнювати, відповідно більш доцільним є їх розмежування. У зв'язку з чим науковець пропонує під прозорістю розуміти властивість державного управління, що визначається обізнаністю громадян щодо сутнісних проявів матеріальної і процесуальної сторони діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування; зрозумілості широкій громадськості їх обумовленості, змісту і сенсу. Тоді як відкритість, на її думку, також є властивістю державного управління, але яка вже визначається мірою безпосередньої участі громадян у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування [10, с. 30]. Таким чином, на наше переконання, дані принципи взаємопов'язані із точки зору статички та динаміки. Відтак, принцип прозорості характеризується статикою, адже для його реалізації не потребується активна участь громадськості, а необхідним є лише реалізація ДБР вимог законодавства. У свою чергу принцип відкритості характеризується динамікою, адже його реалізація буде можливою лише у разі активної діяльності громадськості. На наше переконання, при аналізі даних принципів доцільно звернутися до положень ст. 27 та ст. 28 Закону України «Про Державне бюро розслідувань», зокрема у межах ст. 27 опосередковано розкритий принцип прозорості, а у ст. 28 відкритості. Відтак, відповідно до ст. 27 Закону на ДБР покладається обов'язок через засоби масової інформації, на своєму офіційному веб-сайті та в інших формах регулярно інформувати суспільство про свою діяльність. Разом із тим реалізація принципу відкритості забезпечується через діяльність Ради громадського контролю при Державному бюро розслідувань.

Таким чином, з аналізу вище викладеного вважаємо, що принципи відкритості та прозорості слід розмежовувати між собою з урахуванням змістовного наповнення останніх.

VII. Принцип політичної нейтральності і позапартійності

Дані принципи є найбільше пов'язаними із принципом неупередженості, однак не являють собою тотожні правові категорії. Принцип політичної нейтральності зводиться до того, що посадові та службові особи ДБР при реалізації ними наданих законом повноважень не можуть виявляти свою прихильність до певної політичної партії чи організації. При цьому, даний принцип не містить у собі заборони щодо належності до будь-якої політичної партії. А принцип позапартійності як раз і зводиться до того, що службовці ДБР не можуть належати до будь-якої політичної партії. Відзначимо, що на сьогодні концепт позапартійності вимагає внесення змін до вітчизняного законодавства, так як Закон України «Про політичні партії в Україні» не закріплює за службовцями ДБР прямих заборон щодо членства та діяльності політичних партій. Відтак, дану правову прогалину слід вирішувати виходячи із співвідношення загального та спеціального законодавства, та домінуванні спеціальних правових норм, котрими у даному випадку є норми Закону України «Про Державне бюро розслідувань». Разом із тим, Закон України «Про політичні партії» слід доповнити у межах ст. 6 передбачивши новий пункт суб'єктних обмежень членства у політичних партіях.

Таким чином, можемо встановити, що принципи політичної нейтральності та позапартійності мають важливе значення для забезпечення неупередженої діяльності ДБР та реалізації ним своїх повноважень.

VIII. Принцип єдиноначальності у реалізації повноважень ДБР

Принцип єдиноначальності являє собою найбільш доктринально досліджений принцип із засад, на котрих базується діяльність ДБР. Окрім того варто встановити, що даний принцип є єдиним, який зазнав змін свого змістовного наповнення з моменту створення ДБР, адже до грудня 2019 року принцип єдиноначальності йменувався як «єдиноначальність у поєднанні з колективним способом реалізації окремих повноважень ДБР». На сьогодні ж законодавець пішов

шляхом виключення принципу колективного способу реалізації окремих повноважень ДБР та закріпив у межах даної засади виключно єдиноначальність. І.М. Савенко зазначає, що сутність єдиноначальності полягає в тому, що керівник конкретного рівня управління користується правом одноособового вирішення питань, які належать до його компетенції. Фактично, це надання начальникові державного органу широких повноважень, які необхідні йому для виконання покладених на нього функцій управління, реалізації персональної відповідальності [11, с. 4]. Разом із тим, на наше переконання, сутність принципу єдиноначальності зводиться до того, що всі службові та посадові особи ДБР, реалізуючи свої повноваження, повинні бути підпорядковані керівнику ДБР, котрий в силу наданих йому повноважень несе всю повноту відповідальності за діяльність останніх. Окрім того, Директор ДБР уповноважений єдиноначально приймати рішення, здійснювати контроль за їх виконанням та нести відповідальність у разі наявності порушень норм закону. Також у межах принципу єдиноначальності встановлюється пряме підпорядкування службових та посадових осіб ДБР Директорові. Цікавим у контексті дослідження принципу єдиноначальності є погляд вченого М.В. Андрієнка, котрий, досліджуючи останній, встановлював, що даний принцип складається з трьох складових частин:

1) наділення начальника повнотою розпорядчої влади щодо підлеглих і покладення на нього персональної відповідальності за всі аспекти діяльності державного органу й кожного підлеглого;

2) надання начальникові права одноособово приймати рішення, видавати накази;

3) виконання зазначених рішень (наказів), виходячи з всебічної оцінки обстановки в межах встановлених повноважень і керуючись вимогами законів [12, с. 11–12]. На сьогодні практичний аспект принципу єдиноначальності можна простежити із аналізу ст. 12 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» у межах котрої закріплені повноваження Директора ДБР. На наше переконання, принцип єдиноначальності надає можливість здійснювати ефективне керівництво ДБР, а відтак, і забезпечує ефективну реалізацію повноважень останнім.

Таким чином, розглянувши принцип єдиноначальності можемо встановити, що дана засада є основою забезпечення ефективної діяльності ДБР на основі управлінських рішень та підпорядкуванні посадових та службових осіб ДБР його Директорові у межах норм визначених законом.

Враховуючи необхідність забезпечити практичний аспект нашого дослідження, вважаємо за необхідне проаналізувати можливі шляхи удосконалення системи засад, на котрих базується діяльність ДБР. На наше переконання, на сьогодні враховуючи важливість та водночас особливість сфери у межах котрої реалізують свої повноваження працівники ДБР, необхідним видається доповнити перелік функціональних засад засадою професіоналізму та доброчесності. Пропонуємо зупинитися на аналізі змісту даних принципів (засад).

Принцип (засада) професіоналізму, на наше переконання, зводиться до того, що особи, які займають посади у ДБР мають володіти високим рівнем як теоретичних, так і практичних знань, постійно підвищувати рівень професійної компетенції та здійснювати ефективну реалізацію своїх навичок на практиці. При цьому, відзначимо, що, на наше переконання, попередній досвід роботи на аналогічних посадах, не може бути єдиним складовим критерієм професіоналізму, та може розглядатися як один із складників останнього у поєднанні із іншими елементами, що наповнюють зміст даної засади. Вважаємо, що принцип професійності доволі тісно пов'язаний із професіоналізацією, котра відповідно до Енциклопедії державного управління визначається, як процес планування необхідних знань, умінь і навичок; адаптація до професійного середовища. Професіоналізація державного службовця розглядається у широкому значенні, що має декілька аспектів, а саме: становлення професійної самосвідомості посадовця (особистісно-психологічний аспект окреслений у понятті «професійний розвиток»); формування професійних знань, умінь, становлення державного службовця як професіонала (соціальний аспект — «професійна соціалізація») [13, с. 368]. Відтак, враховуючи важливість забезпечення ДБР професіоналами у широкому розумінні даного терміну та враховуючи необхідність систематичного та системного забезпечення професіоналізації кадрів ДБР, вважаємо за необхідне доповнити ст. 3 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» вище зазначеною засадою.

Принцип доброчесності має бути спрямований на забезпечення неможливості прояву корупційної складової у діяльності правоохоронних органів, у тому числі і у межах діяльності ДБР. На сьогодні сучасний словник з етики, визначає доброчесність, як позитивну моральну якість, зумовлену свідомістю і волею людини, яка є узагальненою стійкою характеристикою людини, її способу життя, вчинків; якість, що характеризує готовність і здатність особистості свідомо

і неухильно орієнтуватись у своїй діяльності та поведінці на принципи добра і справедливості [14, с. 387]. На наше переконання, доброчесність може бути охарактеризована як внутрішня риса людини, котра проявляється у нетерпимості корупції, несправедливості, свавілля, тощо. Законодавче декларування засади доброчесності повинно бути спрямоване на забезпечення ДБР кадрами, котрі будуть відповідати європейським стандартам служби в правоохоронних органах та забезпечувати підтримання суспільного порядку в Україні.

Зроблено висновок, що принципи (засади) на котрих ґрунтується діяльність ДБР мають бути приведенні до певної системи. На сьогодні, враховуючи відсутність у межах правової доктрини наукових напрацювань з даної проблематики, було запропоновано власний підхід до систематизації відповідних засад. Відтак, пропонується засади діяльності ДБР поділити на дві групи, а саме на загальноправові засади до котрих слідує відносити: верховенство права, законність та справедливість, та функціональні, а саме, засади, неупередженості, незалежності і персональної відповідальності кожного працівника ДБР, відкритості та прозорості діяльності, політичної нейтральності і позапартійності, єдиноначальності у реалізації повноважень ДБР. Разом із тим, було запропоновано внести зміни до законодавства та доповнити перелік засад діяльності ДБР засадою доброчесності та професіоналізму, котрі покликані забезпечити якість діяльності посадових та службових осіб ДБР, та водночас встановити нові критерії, котрим мають відповідати відповідні суб'єкти.

Список використаних джерел:

1. Сучасний словник із суспільних наук: за ред. О.Г. Данильяна, М.І. Панова. Х. : Прапор, 2006. 432 с.
2. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12 листопада 2015 р. № 794-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2016. №6. Ст. 55. С.5.
3. Біденко О.В. Принципи діяльності Державного бюро розслідувань. *Державне бюро розслідувань: на шляху розбудови: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (16 червня 2018 року, м. Одеса). Одеса: «Юридична літера-тура», 2018. С. 90–94.
4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України положень ст. 69 Кримінального кодексу України від 2.11.2004 р. Офіційний вісник України. 2004. № 45. Ст. 2975..
5. Адміністративна діяльність міліції: підручник; за заг. ред. О.М. Бандурки. Харків: Вид-во НУВС.2004. 448 с.
6. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / пер. з рос. Харків: Консум, 2006. 656 с.
7. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Тлумачний словник російської мови: 80000 слів та фразеологічних виразів. Київ, 1995. 928 с.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови; ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун. 2005. 1728 с.
9. Курило О.М. Гарантії незалежності суддів у кримінальному процесі України. *Етичні та правові проблеми забезпечення незалежності суддів*: матеріали міжнар. наук.-практ. семінару, 30–31 березня 2005 р.; Харків, редкол.: В.В. Сташис та ін. Харків; Київ: ЦНТ «Гопак».2006. С. 72–79.
10. Ткач І.В. Принципи прозорості та відкритості як невід'ємна складова публічного управління: теоретичний аспект. *Міжнародний научний журнал «Інтернаука»*. 2016. № 12 (22). С. 25–32.
11. Савенко І.М. Принципи та функції державної прикордонної служби України. *Демократичне врядування*.2015. Вип. 15. С. 1–8.
12. Андрієнко М.В. Проблема визначення загальних принципів державного управління. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2015. Вип. 16. С. 5–19.
13. Енциклопедія державного управління. у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. К. : НАДУ, 2011. Т. 6: Державна служба. 2011. 524 с.
14. Тофтун М.Г. Сучасний словник з етики : Словник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 416 с.